

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่

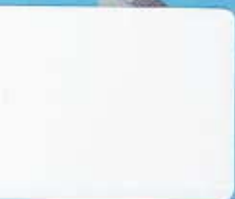
3

ฉบับปรับปรุง

การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์

Human Resource Development

ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ Human Resource Development

ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี

เลขทะเบียน **M** 0149148

วันลงทะเบียน 13 พ.ค. 2559

เลขเรียกหนังสือ

658.6
ร 439 ก
2559

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2559

180.-

ศิริกัศสรค์ วงศ์ทองดี

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ / ศิริกัศสรค์ วงศ์ทองดี

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, 2. การบริหารงานบุคคล.

658.3

ISBN 978-974-03-3457-6

สทจ. 1725/3

บรรณสารวิทยาการ ผู้จัดพิมพ์

www.ChulaPress.com

Knowledge to All

ลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 2,000 เล่ม พ.ศ. 2556

พิมพ์ครั้งที่ 2 จำนวน 2,000 เล่ม พ.ศ. 2557

พิมพ์ครั้งที่ 3 จำนวน 2,000 เล่ม พ.ศ. 2559 (ฉบับปรับปรุง)

การผลิตและลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น

ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้จัดทำนาย

ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

สาขา

ศาลาพระเกี้ยว โทร. 0-2218-7000-3 โทรสาร 0-2255-4441

สยามสแควร์ โทร. 0-2218-9881-2 โทรสาร 0-2254-9495

ม.นครวัด จ.พิษณุโลก โทร. 0-5526-0162-4 โทรสาร 0-5526-0165

ม.เทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา โทร. 0-4421-6131-4 โทรสาร 0-4421-6135

ม.บูรพา จ.ชลบุรี โทร. 0-3839-4855-9 โทรสาร 0-3839-3239

โรงเรียนนายร้อย จปร. จ.นครนายก โทร. 0-3739-3023 โทรสาร 0-3739-3023

ม.พะเยา จ.พะเยา โทร. 0-5446-6799-800 โทรสาร 0-5446-6798

จัตุรัสจามจุรี (CHAMCHURI SQUARE) ชั้น 4 โทร. 0-2160-5301-2 โทรสาร 0-2160-5304

รัตนวิบูลย์ (แยกแคราย) โทร. 0-2950-5408-9 โทรสาร 0-2950-5405

ม.เทคโนโลยีราชมงคลธัญชนก จ.นครราชสีมา โทร. 0-4492-2662-3 โทรสาร 0-4492-2664

มือถือ 08-6392-7785

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. 0-2255-4433 <http://www.chulabook.com>

และเครือข่าย

ร้านค้า หนังสือเข้าชั้นเรียน ติดต่อแผนกขายส่ง สาขารัตนวิบูลย์ (แยกแคราย) โทร. 0-2950-5408-9 โทรสาร 0-2950-5405
มีจำหน่ายที่ ร้านซี.เอส.ทุกสาขา ร้านขายอื่นทั่วประเทศ และร้านหนังสือชั้นนำทั่วประเทศ

กองบรรณาธิการ : รวีวรรณ จันทรมั่น

พิสูจน์อักษร : จุฬานนท ดั่งจิตพิริย

ออกแบบปก : พทก. ขอนและฟ้า โทร. 0-2447-2464 ออกแบบรูปเล่ม : ศิสร พลก

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [5905-201]

โทร. 0-2218-3548-50 โทรสาร 0-2218-3551

www.cuprint.chula.ac.th

คำนิยม

ในแวดวงการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งผลิตวิชาการและบุคลากรระดับผู้นำของวิชาชีพนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี เป็นอาจารย์หัวเรือสำคัญของภาควิชาฯ ในการพัฒนาวิชาการด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หนังสือเล่มนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี ได้พยายามส่งเสริมให้วงการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้อยู่ในระดับชั้นนำ นอกจากจะมีเนื้อหาสำคัญที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แล้ว ยังมีการริเริ่มบุกเบิกความรู้ใหม่ ๆ ทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการนำเสนอที่มีความทันสมัย สามารถตอบโจทย์ของมืออาชีพด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถ้าท่านไม่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ ท่านจะไม่สามารถเป็นมืออาชีพด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดำรงค์ วัฒนา)

หัวหน้าภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ และ
ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2559

คำนิยม

ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรศรี วงศ์ทองดี นำหนังสือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มามอบให้แก่ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2556 ต่อมาในปลายเดือนมิถุนายน 2557 ท่านอาจารย์มาขอให้เขียนคำนิยมในการพิมพ์ครั้งที่ 2 ซึ่งผมไม่แปลกใจเลยกับการที่หนังสือที่พิมพ์ครั้งแรก จำนวน 2,000 เล่ม มีผู้เรียนในหลักสูตรปริญญาตรี-โท-เอกไม่ถึง 200 คน ที่ใช้หนังสือจะหมดจากตลาดในเวลาอันรวดเร็ว แสดงถึงความเด่นของหนังสือนี้ในหลายด้านซึ่งนอกเหนือจากเนื้อหาที่มีสาระที่ร้อยเรียงขึ้นมาอย่างสมบูรณ์ทั้งเนื้อหาทางวิชาการแล้ว ถ้อยคำสำนวนก็ยังเป็นที่เข้าใจได้โดยง่ายและความทันสมัยที่ผู้ศึกษาเล่าเรียนสามารถนำไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ทำให้นักศึกษิตต่างหลักสูตร ต่างสถาบัน ตลอดจนคนที่ประกอบวิชาชีพด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะแสวงหาหนังสือเล่มนี้ไว้ในครอบครอง

ผมจึงขอแสดงความยินดีในความสำเร็จของท่านอาจารย์ศิริภัสสรศรีเป็นอย่างยิ่ง และรู้สึกยินดีที่มีตำราที่มีคุณภาพด้านรัฐประศาสนศาสตร์ประดับไว้ในวงการวิชาการอีกหนึ่งเล่ม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อร่าม ศิริพันธ์)

หัวหน้าภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มิถุนายน 2557

๕. ประวัติศาสตร์นิเวศวิทยาในประเทศไทย

A must reading of its kind!

Dr. —

Dr. K. S. —

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ทิน ปรัชญพฤทธิ์

ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 3

เมื่อข้าพเจ้าได้รับถาวรติดต่อจากคุณวาสนา ข้าเซ็น สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้เป็นครั้งที่ 3 ข้าพเจ้ายินดีเป็นอย่างยิ่งที่หนังสือเล่มนี้ได้รับความสนใจและเป็นประโยชน์กับผู้อ่าน ในการตีพิมพ์ครั้งนี้ได้รับการตรวจภาษาจากอาจารย์จงจิต นิมมานนรเทพ ผู้แต่งหนังสือภาษาไทยดีเด่นที่ได้เมตตาอ่านตรวจการใช้คำ เพื่อส่งให้คุณรวีวรรณ จันทรแมน สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุณาตรวจแก้ไขการใช้คำทั้งเล่ม พร้อมทั้งข้าพเจ้าเองได้เพิ่มเนื้อหาในบทที่ 4 เรื่องการเรียนรู้อีกบางประการ

คุณงามความดีอันเกิดจากหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าขอมอบให้กับผู้อ่านทุกคน มอบแก่ผู้บริหารและบุคลากรของภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระคุณบิดา มารดา มอบแก่สามี บุตรสาว (นางสาววิรัชภัตรา) บุตรชาย (นายพศิน) อีกทั้งขอมอบแด่คุณครู อาจารย์ และเพื่อนมิตรร่วมโลกทุกคน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี

มีนาคม 2559

คำนำ

หนังสือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ท่านกำลังถืออยู่ในมือเล่มนี้มีเนื้อหาสำคัญ 2 ส่วนใหญ่ ๆ ประกอบด้วย ภาคที่หนึ่ง เป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ผู้เขียนได้ทบทวนศึกษา และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนี้ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับลูกศิษย์รุ่นแล้วรุ่นเล่ามาตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา และภาคที่สอง เป็นวิธีการและแนวทางการประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีรูปแบบการประยุกต์ที่หลากหลาย

ภาคทฤษฎีประกอบด้วย 5 บท ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ (Introduction) กล่าวถึงนิยามและความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่หลากหลายมุมมองจากนักวิชาการ บทที่ 2 กล่าวถึงปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Philosophies, and Purposes of HRD) บทที่ 3 กล่าวถึงปัจจัยและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Factors, and Related Knowledge to HRD) บทที่ 4 กล่าวถึงการเรียนรู้ (Learning) ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และบทที่ 5 แสดงตัวแบบกรอบแนวคิด และขอบเขตเนื้อหาของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นองค์รวมตามแนวคิดนักวิชาการกระแสหลักด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Models, Conceptual Frameworks, and Scopes of HRD)

ภาคที่สอง การประยุกต์ทฤษฎีมี 7 บท ได้แก่ บทที่ 6 กระบวนการและขั้นตอนปฏิบัติในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Processes, and Steps of HRD in Practice) บทที่ 7 การพัฒนาปัจเจกบุคคล (Individual Development) บทที่ 8 การพัฒนาอาชีพ (Career Development)

บทที่ 9 การบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) บทที่ 10 การพัฒนาองค์การ (Organization Development) บทที่ 11 การจัดการความหลากหลาย (The Management of Diversity) และบทที่ 12 ว่าด้วยเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Moral, Ethics, and Codes of Conduct for HRD Professionals)

ด้วยประสบการณ์ของผู้เขียนเองในภาคการประยุกต์ใช้อย่างจริงจังนับว่ายังมีน้อย ผู้เชี่ยวชาญที่เกิดจากการมีประสบการณ์ตรงและสั่งสมความรู้จากการปฏิบัติมีอยู่เป็นจำนวนมาก อาจจะมีองค์ความรู้ใหม่ มีแนวทาง และรูปแบบใหม่ ๆ ที่นอกเหนือจากหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนยินดีและขอบพระคุณอย่างยิ่งหากท่านจะกรุณาให้ข้อเสนอแนะตลอดเวลา

หนังสือเล่มนี้เหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนที่สนใจศาสตร์นี้ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก และผู้เรียนตามอัธยาศัยซึ่งต้องการศึกษาศาสตร์รวมถึงการประยุกต์ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชีวิตจริง หากจะมีความดีใด ๆ ที่เกิดจากหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าขอน้อมอุทิศถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และอุทิศแด่พระคุณบิดา มารดา บุพการี พระคุณคุณครู อาจารย์ ผู้บังคับบัญชา และขอมอบความดีที่เกิดขึ้นจากหนังสือเล่มนี้แด่ทุกคนในครอบครัวผู้เป็นที่รักยิ่ง รวมถึงบรรดาสูกษิษย์ และกัลยาณมิตรร่วมโลกทุกคน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี

เมษายน 2556

สารบัญ

	หน้า
คำนิยาม	
คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 3	
คำนำ	
ภาคหนึ่ง : ภาคทฤษฎี	1
บทที่ 1 บทนำ	3
บทที่ 2 ปรัชญาและอุดมการณ์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	21
บทที่ 3 ปัจจัยและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	41
บทที่ 4 การเรียนรู้	77
บทที่ 5 ตัวแบบ กรอบแนวคิด และขอบเขตเนื้อหาของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	143
ภาคสอง : ภาคปฏิบัติ กระบวนการและกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	155
บทที่ 6 กระบวนการและขั้นตอนปฏิบัติในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	157
บทที่ 7 การพัฒนาปัจเจกบุคคล	193
บทที่ 8 การพัฒนาอาชีพ	215
บทที่ 9 การบริหารผลการปฏิบัติงาน	231
บทที่ 10 การพัฒนาองค์การ	241
บทที่ 11 การจัดการความหลากหลาย	277
บทที่ 12 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	291
บรรณานุกรม	303